ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (druhá komora)

z 13. decembra 2007 *

Vo veci C-463/06,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 234 ES, podaný rozhodnutím Bundesgerichtshof (Nemecko) z 26. septembra 2006 a doručený Súdnemu dvoru 20. novembra 2006, ktorý súvisí s konaním:

FBTO Schadeverzekeringen NV

proti

Jack Odenbreit,

SÚDNY DVOR (druhá komora),

v zložení: predseda druhej komory C. W. A. Timmermans, sudcovia J. Makarczyk, P. Kūris, J.-C. Bonichot a C. Toader (spravodajkyňa),

* Jazyk konania: nemčina.

generálna advokátka: V. Trstenjak,
tajomník: R. Grass,

so zreteľom na písomnú časť konania,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

— J. Odenbreit, v zastúpení: N. Meier-van Laak, Rechtsanwältin,

— nemecká vláda, v zastúpení: A. Dittrich a M. Lumma, splnomocnení zástupcovia,

— talianska vláda, v zastúpení: I. M. Braguglia, splnomocnený zástupca, za právnej pomoci W. Ferrante, avvocato dello Stato,

— poľská vláda, v zastúpení: E. Ośniecka-Tamecka, splnomocnená zástupkyňa,

— Komisia Európskych spoločenstiev, v zastúpení: W. Bogensberger a A.-M. Rouchaud-Joët, splnomocnení zástupcovia,

so zreteľom na rozhodnutie prijaté po vypočutí generálnej advokátky, že vec bude prejednaná bez jej návrhov,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 9 ods. 1 písm. b) a článku 11 ods. 2 nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. ES L 12, 2001, s. 1; Mim. vyd. 19/004, s. 32).

2 Tento návrh vzišiel v rámci sporu medzi pánom Jackom Odenbreitom s bydliskom v Nemecku, poškodeným v dopravnej nehode, ku ktorej došlo v Holandsku, a poisťovacou spoločnosťou osoby zodpovednej za dopravnú nehodu, spoločnosťou s ručením obmedzeným FBTO Schadeverzekeringen NV (ďalej len „FBTO"), usadenou v Holandsku.

Právny rámec sporu

Nariadenie č. 44/2001

3 Podľa odôvodnenia č. 13 nariadenia č. 44/2001, „v oblasti poistenia,... by slabší účastník mal byť chránený normami právomoci, ktoré lepšie chránia jej [jeho — *neoficiálny preklad*] záujmy než všeobecné normy právomoci."

4 Normy právomoci vo veciach poistenia sú upravené v oddiele 3 kapitole II nariadenia č. 44/2001, ktorý obsahuje články 8 až 14.

5 Článok 9 ods. 1 písm. a) a b) tohto nariadenia stanovuje:

„1. Poistiteľa s bydliskom na území členského štátu možno žalovať:

a) na súdoch členského štátu, na území ktorého má bydlisko, alebo

b) na území iného členského štátu, ak žalobu podal poistník, poistený alebo oprávnený z poistenia, na súdoch podľa miesta bydliska žalobcu…“

6 Článok 11 toho istého nariadenia stanovuje:

„1. Z poistenia zodpovednosti možno poistiteľa pribrať do konania, ktoré začal poškodený proti poistenému, ak to pripúšťa právo zmluvného štátu, ktorého súd koná.

2. Články 8, 9 a 10 sa uplatnia na konania začaté poškodeným proti poistiteľovi, ak sú takéto priame žaloby prípustné.

3. Ak právny poriadok, ktorým sa spravujú takéto priame žaloby, určuje, že poistníka alebo poisteného možno pribrať ako účastníkov konania, má nad nimi právomoc ten istý súd.“

Smernica 2000/26/ES

7 Smernica 2000/26/ES Európskeho parlamentu a Rady zo 16. mája 2000 o aproximácii právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel a o zmene a doplnení smerníc Rady č. 73/239/EHS a 88/357/EHS (Ú. v. ES L 181, s. 65; Mim. vyd. 06/003, s. 331), zmenená a doplnená smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2005/14/ES z 11. mája 2005 (Ú. v. EÚ L 149, s. 14, ďalej len „smernica 2000/26“), stanovuje vo svojom článku 3 s názvom „Priamy nárok“:

„Každý členský štát zabezpečí, aby poškodené osoby uvedené v článku 1 mali v zmysle daného ustanovenia pri nehodách priamy nárok voči poisťovni, ktorá poistila zodpovednú osobu.“

8 Odôvodnenie č. 16a smernice 2000/26 znie takto:

„V súlade s článkom 11 ods. 2 v spojení s článkom 9 ods. 1 písm. b) nariadenia… č. 44/2001… poškodené strany môžu začať súdne konanie proti poskytovateľovi poistenia občianskoprávnej zodpovednosti v členskom štáte, v ktorom majú bydlisko.“

Spor vo veci samej a prejudiciálna otázka

9 Dňa 28. decembra 2003 bol pán Odenbreit spolu s poistencom poisťovne FBTO účastníkom dopravnej nehody v Holandsku. Ako poškodená osoba podal priamu žalobu proti poistiteľovi na Amtsgericht v Aachene, ktorý bol súdom jeho bydliska na základe článku 11 ods. 2 a článku 9 ods. 1 písm. b) nariadenia č. 44/2001.

10 Rozsudkom z 27. apríla 2005 uvedený súd zamietol túto žalobu ako neprípustnú z dôvodu, že nemecké súdy neboli príslušné o nej rozhodnúť. Pán Odenbreit sa odvolal proti tomuto rozsudku na Oberlandesgericht Köln. S odvolaním sa na tie isté ustanovenia nariadenia č. 44/2001 odvolací súd medzitýmnym rozsudkom z 12. septembra 2005 rozhodol, že nemecké súdy sú vo veci žaloby o zodpovednosť príslušné konať.

11 FBTO podal na Bundesgerichtshof návrh na „Revision“, ktorého predmetom bol tento medzitýmny rozsudok.

12 Ako vyplýva z návrhu na začatie prejudiciálneho konania, výklad článku 11 ods. 2 a článku 9 ods. 1 písm. b) nariadenia č. 44/2001 týkajúci sa súdnej právomoci v prípade priamej žaloby podanej poškodeným proti poistiteľovi v nemeckej doktríne je predmetom rozdielnych názorov.

13 Podľa prevažujúceho názoru takéto priame žaloby nepatria pod veci poistenia v zmysle článku 8 a nasl. nariadenia č. 44/2001, pretože nemecké právo súkromné rozumie pod právom poškodeného právo podať žalobu, ktoré patrí do oblasti nárokov

na náhradu škody z iného ako zmluvného vzťahu, a nie do vecí zmluvného poistenia. Podľa tohto výkladu sa pod článok 9 ods. 1 písm. b) uvedeného nariadenia vzťahujú iba veci poistenia v doslovnom zmysle a pojem „oprávnený z poistenia“ obsiahnutý v tomto ustanovení nezahŕňa poškodeného. Na základe článku 11 ods. 2 nariadenia sa poškodený nemôže stať jedným z hlavných účastníkov konania. Proti tomuto doktrinálnemu stanovisku stojí názor, podľa ktorého má súd podľa miesta bydliska poškodeného právomoc rozhodovať o priamych žalobách poškodeného smerujúcich proti poistiteľovi zodpovednosti, lebo článok 11 ods. 2 nariadenia č. 44/2001 sa odvoláva na článok 9 tohto nariadenia.

14 Bundesgerichtshof zastáva tento posledný výklad. Z prevažujúcich dôvodov treba pripustiť, že poškodený môže podať proti poistiteľovi priamu žalobu na súde podľa miesta svojho bydliska.

15 Napriek tomu vzhľadom na doktrinálne rozdiely vo výklade uvedených ustanovení nariadenia č. 44/2001 Bundesgerichtshof rozhodol prerušiť konanie a predložiť Súdnemu dvoru túto prejudiciálnu otázku:

„Má sa odkazu v článku 11 ods. 2 nariadenia… č. 44/2001…, na článok 9 ods. l písm. b) tohto nariadenia rozumieť tak, že poškodený môže podať priamo žalobu proti poistiteľovi na súde podľa miesta svojho bydliska v členskom štáte, pokiaľ je táto priama žaloba prípustná a poistiteľ má bydlisko na území členského štátu?“

O prejudiciálnej otázke

Pripomienky predložené Súdnemu dvoru

16 Žalovaný vo veci samej, všetky členské štáty, ktoré predložili svoje pripomienky Súdnemu dvoru, a Komisia sa domnievajú, že odkaz v článku 11 ods. 2 nariadenia č. 44/2001 na článok 9 ods. 1 písm. b) tohto nariadenia sa má vykladať v tom zmysle, že poškodený môže podať priamu žalobu proti poistiteľovi na súde podľa miesta svojho bydliska, pokiaľ takáto priama žaloba je prípustná a pokiaľ má poistiteľ bydlisko na území členského štátu.

17 Nemecká vláda a Komisia uvádzajú, že na základe doslovného výkladu týchto ustanovení nariadenia č. 44/2001 sa odkazom v článku 11 ods. 2 nariadenia č. 44/2001 stáva obsah celého článku 9 tohto nariadenia použiteľným na žaloby podané poškodeným, a preto nie je potrebné, aby poškodený bol výslovne uvedený v článku, na ktorý sa odkazuje, lebo v opačnom prípade by odkaz v článku 11 ods. 2 bol vágny. Na základe rovnakého výkladu sa poľská vláda naopak domnieva, že poškodený musí byť kvalifikovaný ako „oprávnený“ v zmysle článku 9 ods. 1 písm. b) tohto nariadenia. V skutočnosti pri uzatvorení poistnej zmluvy nie je potenciálny poškodený, ktorému sa zaplatí poistné v prípade vzniku udalosti, pre ktorú sa uzavrela táto zmluva, známy. Preto v poistnej zmluve nemôže byť označený ako oprávnený.

18 Žalovaný v konaní vo veci samej, všetky členské štáty, ktoré predložili svoje pripomienky Súdnemu dvoru, a Komisia sa domnievajú, že nariadenie č. 44/2001, pokiaľ sa týka právomoci vo veciach poistenia, sa inšpiruje požiadavkou ochrany ekonomicky najslabšieho účastníka konania, ktorej výkladová zásada je uvedená v odôvodnení č. 13 tohto nariadenia a ktorej je venovaná judikatúra Súdneho dvora (pozri rozsudky zo 14. júla 1983, Gerling Konzern Speziale Kreditversicherung a i., 201/82, Zb. s. 2503; z 13. júla 2000, Group Josi, C-412/98, Zb. s. I-5925, bod 64, a z 12. mája 2005, Société financière et industrielle du Peloux, C-112/03, Zb. s. I-3707, bod 30). Konkrétnym cieľom článku 11 ods. 2 uvedeného nariadenia je rozšíriť prostredníctvom článku 9 ods. 1 písm. b) tohto nariadenia rozsah režimu stanoveného v prospech žalobcu na poškodeného.

19 Nemecká vláda a Komisia zdôrazňujú, že vloženie tohto článku 11 ods. 2 do nariadenia č. 44/2001 vyjadruje vôľu zákonodarcu Spoločenstva priznať na základe návrhu Komisie tomuto nariadeniu širšiu ochranu, ako je tá, ktorú stanovuje dohovor z 27. septembra 1968 o súdnej právomoci a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach [*neoficiálny preklad*] (Ú. v. ES L 299, 1972, s. 32, ďalej len „Bruselský dohovor"), pre osoby, ktoré sa nachádzajú v slabšom postavení v sporoch vo veciach poistenia.

20 Žalovaný vo veci samej, všetky členské štáty, ktoré predložili svoje pripomienky Súdnemu dvoru, a Komisia zdôrazňujú, že takýto výklad je potvrdený smernicou 2000/26 a najmä jej odôvodnením č. 16a. Zákonodarca Spoločenstva vložením tohto odôvodnenia po prijatí nariadenia č. 44/2001 neustanovil záväzný výklad týchto ustanovení nariadenia, ale poukázal na veľmi významný argument v prospech uznania právomoci súdu v mieste bydliska poškodeného.

Odpoveď Súdneho dvora

21 Na úvod treba pripomenúť, že oddiel 3 kapitoly II nariadenia č. 44/2001, ktorý obsahuje články 8 až 14, stanovuje normy právomoci vo veciach poistenia, ktoré dopĺňajú normy právomoci upravené všeobecnými ustanoveniami v oddiele 1 rovnakej kapitoly nariadenia.

22 Uvedený oddiel 3 predpisuje viacero noriem právomoci týkajúcich sa žalôb podaných proti poistiteľovi. Stanovujú najmä, že poistiteľa s bydliskom na území členského štátu možno žalovať na súdoch členského štátu, na území ktorého má bydlisko [článok 9 ods. 1 písm. a)], na súdoch podľa miesta bydliska žalobcu, ak žalobu podal poistník, poistený alebo oprávnený z poistenia [článok 9 ods. 1 písm. b)], a napokon na súdoch podľa miesta, kde došlo k poistnej udalosti, pokiaľ ide o poistenie zodpovednosti alebo poistenie nehnuteľného majetku (článok 10).

23 Pokiaľ ide o poistenie zodpovednosti, článok 11 ods. 2 nariadenia č. 44/2001 odkazuje na uvedené normy právomoci pre podanie priamych žalôb poškodeným proti poistiteľovi.

24 Na zodpovedanie otázky položenej vnútroštátnym súdom treba zadefinovať rozsah odkazu na článok 9 ods. 1 písm. b) nariadenia č. 44/2001, ktorý je uvedený v článku 11 ods. 2 tohto nariadenia. Treba najmä zistiť, či sa tento odkaz má vykladať v tom zmysle, že právomoc konať o priamych žalobách poškodeného proti poistiteľovi majú len súdy označené v článku 9 ods. 1 písm. b), čiže súdy podľa miesta bydliska poistníka, poisteného alebo oprávneného z poistenia, alebo tento odkaz umožňuje

na takúto priamu žalobu použiť normu právomoci podľa miesta bydliska žalobcu uvedenú v článku 9 ods. 1 písm. b) nariadenia č. 44/2001.

25 Treba pripomenúť, že tento článok sa neobmedzuje na priznanie právomoci súdom podľa miesta bydliska osôb, ktoré sú v ňom vymenované, ale naopak stanovuje normu právomoci podľa miesta bydliska žalobcu, pričom priznáva uvedeným osobám možnosť žalovať poistiteľa na súde podľa miesta ich bydliska.

26 Vykladať odkaz uvedený v článku 11 ods. 2 nariadenia č. 44/2001 na článok 9 ods. 1 písm. b) tohto nariadenia v tom zmysle, že umožňuje poškodenému konať len na súdoch, ktoré majú právomoc podľa tohto posledného ustanovenia, to znamená na súdoch bydliska poistníka, poisteného alebo oprávneného z poistenia, by bolo priamo v rozpore aj so znením uvedeného článku 11 ods. 2. Uvedený odkaz rozširuje pôsobnosť tejto normy na kategórie iných žalobcov ako poistník, poistený alebo oprávnený z poistenia, ktorí konajú proti poistiteľovi. Funkciou tohto odkazu je doplniť zoznam žalobcov uvedených v článku 9 ods. 1 písm. b) o osoby, ktoré utrpeli ujmu.

27 Použitie tejto normy právomoci na priamu žalobu poškodeného nezávisí od jeho kvalifikácie ako „oprávneného z poistenia“ v zmysle článku 9 ods. 1 písm. b) nariadenia č. 44/2001, lebo odkaz uvedený v článku 11 ods. 2 tohto nariadenia na toto ustanovenie umožňuje rozšíriť normu právomoci na tieto spory aj mimo subjekt vymedzený v jednej z kategórií, ktoré sú uvedené v tomto ustanovení.

28 Táto úvaha je rovnako založená aj na teleologickom výklade ustanovení, ktoré sú sporné vo veci samej. Podľa odôvodnenia č. 13 nariadenia č. 44/2001 je cieľom tohto nariadenia zabezpečiť slabšiemu účastníkovi lepšiu ochranu, než akú mu umožňujú všeobecné normy právomoci (pozri v tomto zmysle rozsudky Group Josi, už citovaný, bod 64, a Société financière et industrielle du Peloux, už citovaný, bod 40, ako aj z 26. mája 2005, GIE Réunion européenne a i., C-77/04, Zb. s. I-4509, bod 17). Popretie práva konať na súde podľa svojho vlastného miesta bydliska pozbavuje poškodeného totožnej ochrany, akou je tá, ktorú nariadenie priznáva iným účastníkom konania považovaným za slabších vo veciach sporov z poistenia, a tým je aj v rozpore s jeho zmyslom. Ako Komisia správne zdôrazňuje, nariadenie č. 44/2001 posilňuje takúto ochranu oproti tej, ktorá vyplýva z Bruselského dohovoru.

29 Tento výklad je potvrdený znením smernice 2000/26 vo veciach poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel, ktorá bola po nadobudnutí účinnosti nariadenia č. 44/2001 zmenená a doplnená smernicou 2005/14. V uvedenej smernici zákonodarca Spoločenstva nielenže v článku 3 stanovil, že právne poriadky členských štátov priznajú priamy nárok poškodenému voči poisťovni, ale výslovne odkázal na odôvodnenie č. 16a, na uvedený článok 9 ods. 1 písm. b) a na článok 11 ods. 2 nariadenia č. 44/2001, aby vyjadril právo poškodeného na podanie žaloby proti poistiteľovi na súde podľa miesta svojho bydliska.

30 Pokiaľ ide o dôsledky kvalifikácie priamej žaloby poškodeného proti poistiteľovi, ktoré, ako to vyplýva z rozhodnutia vnútroštátneho súdu, sú predmetom rozdielnych názorov v nemeckom práve, treba zdôrazniť, že použitie normy právomoci

vyjadrenej v článku 9 ods. 1 písm. b) nariadenia č. 44/2001 na takéto žaloby nie je vylúčené jej kvalifikáciou vnútroštátnym právom ako žaloby o mimozmluvnú zodpovednosť, ktorá sa týka práva nachádzajúceho sa mimo právnych vzťahov zmluvného charakteru. Povaha tejto žaloby vo vnútroštátnom práve nemá žiadny význam pre uplatnenie ustanovení nariadenia, keďže uvedené normy právomoci sa nachádzajú v oddiele (oddiel 3 kapitoly II uvedeného nariadenia), ktorý vo všeobecnosti upravuje veci poistenia, a ktoré sú oddelené od osobitných noriem právomoci v zmluvných veciach a vo veciach nárokov na náhradu škody z iného ako zmluvného vzťahu (oddiel 2 rovnakej kapitoly). Jediná podmienka, ktorou článok 11 ods. 2 nariadenia č. 44/2001 podmieňuje použitie uvedenej normy právomoci je tá, že priamu žalobu musí stanovovať vnútroštátne právo.

31 Vzhľadom na predchádzajúce úvahy je potrebné na položenú otázku odpovedať tak, že odkaz v článku 11 ods. 2 nariadenia č. 44/2001 na článok 9 ods. 1 písm. b) tohto nariadenia sa má vykladať v tom zmysle, že poškodený môže podať žalobu priamo proti poistiteľovi na súde podľa miesta svojho bydliska v členskom štáte, pokiaľ takáto priama žaloba je prípustná a poistiteľ má bydlisko na území členského štátu.

O trovách

32 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (druhá komora) rozhodol takto:

Odkaz v článku 11 ods. 2 nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach na článok 9 ods. 1 písm. b) tohto nariadenia sa má vykladať v tom zmysle, že poškodený môže podať žalobu proti poistiteľovi na súde podľa miesta svojho bydliska v členskom štáte, pokiaľ takáto priama žaloba je prípustná a poistiteľ má bydlisko na území členského štátu.

Podpisy